

ФІЗІОЛОГІЯ НОСА.
ТРАВМИ НОСА.
НОСОВІ КРОВОТЕЧІ.
ФУРУНКУЛ НОСА.
ГОСТРИЙ РИНИТ.
ГОСТРІ ЗАХВОРЮВАННЯ
НАВКОЛОНОСОВИХ ПАЗУХ.

Функції носа

- Дихальна (респіраторна).
- Захисна.
- Нюхова.
- Резонаторна.

Лобна
пазуха

Клиновидна
пазуха

Носова
порожнина

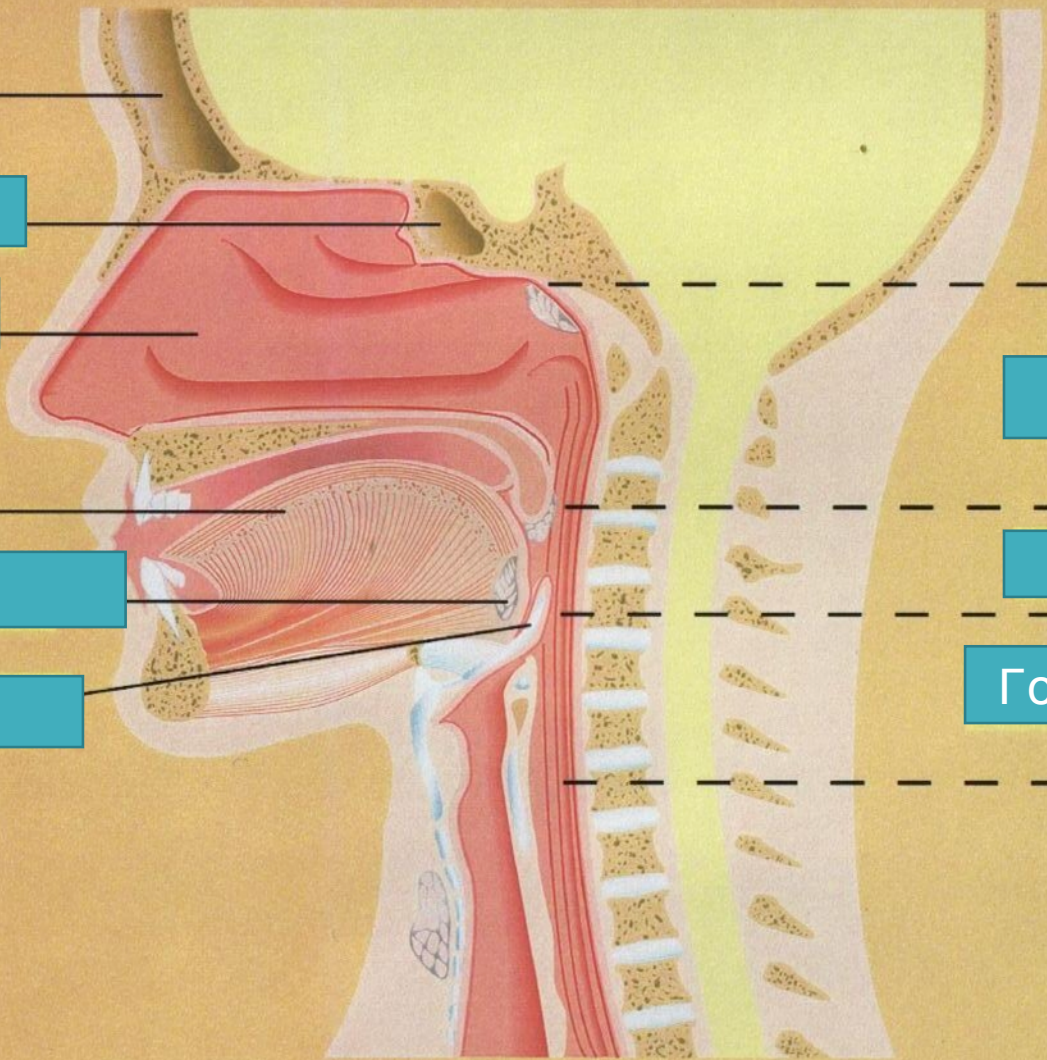
Язик

Піднебінна
мигдалина

Надгортанний
хрящ

Гортан

ь

Носоглотка

Ротоглотка

Гортаноглотк

а

Значення носового дихання

1. Регуляція і підтримання нормальної життєдіяльності організму (многообразие іннервації носа і ППН і різнобічність їх рефлекторних зв'язків)
2. Повноцінна функція зовнішнього дихання
3. Регуляція лімфо і ликворотока з порожнини черепа

Порушення носового дихання призводить до:

- Обмежується екскурсія грудної клітини
- Змінюється ЧДД
- Недостатньо вентилюються верхівки легень
- Порушується дифузія кисню в легеневих альвеолах
- Зменшується кількість вуглекислоти в повітрі, що видихається, що призводить до порушення гомеостазу (зміщення рН крові в бік ацидозу, змінюється співвідношення коефіцієнта K / na , порушення функції дихальних ферментів в клітинах)
- Порушення функції серцево-судинної системи (підвищується венозний тиск, зміни в діяльності серця, морфологічному складі крові, біохімічні властивості лімфи)
- Підвищення внутрішньоочного і внутрішньочерепного тиску, а також тиску цереброспинальної рідини
- Розлади функції шлунково-кишкового тракту, нирок, статевих органів, ЦНС

Захисна функція

- Зігрівання повітря (підепітеліальному судинна мережа)
- Зволоження повітря (слиз)
- Фільтрація повітря (волоски напередодні порожнини носа)
- Сльозотеча (сльоза сприяє посиленню секреції слизових залоз, нейтралізації і виділенню з порожнини носа дратівливих агентів)
- Дихальні рефлекси (зупинка дихання, звуження і повне закриття голосової щілини, поглиблення і уповільнення дихальних рухів)
- чхання
- Механізми природної і специфічної захисту слизової оболонки

Захисні механізми слизової оболонки

Природний захист

Захист від будь-якого агресивного впливу: мукоциліарна система

- Реологические (видільні) властивості слизу: в'язкість, клейкість, еластичність, плинність
- Очищення: синхронні рухи миготливий війок (уловлювання вдихається дрібнодисперсних частинок)
- Фагоцитоз: макрофаги, багатоядерні нейтрофіли

Специфічна захист

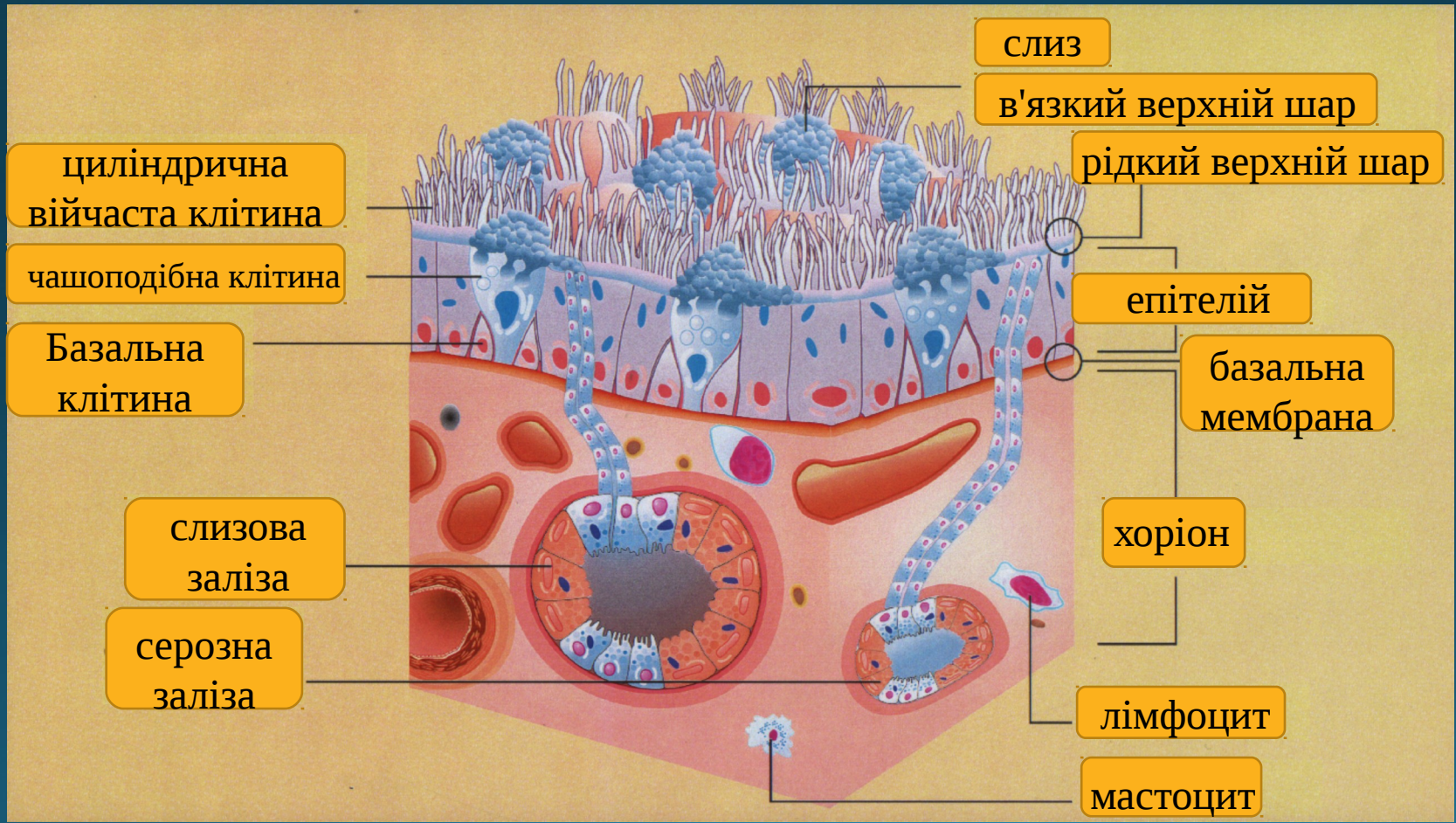
Захист від специфічного агресивного впливу

- На клітинному рівні: активізація лімфоцитів
- На гуморального рівні: специфічні антитіла проти розпізнаного антигену, інтерферон

Будова слизової оболонки ВДП

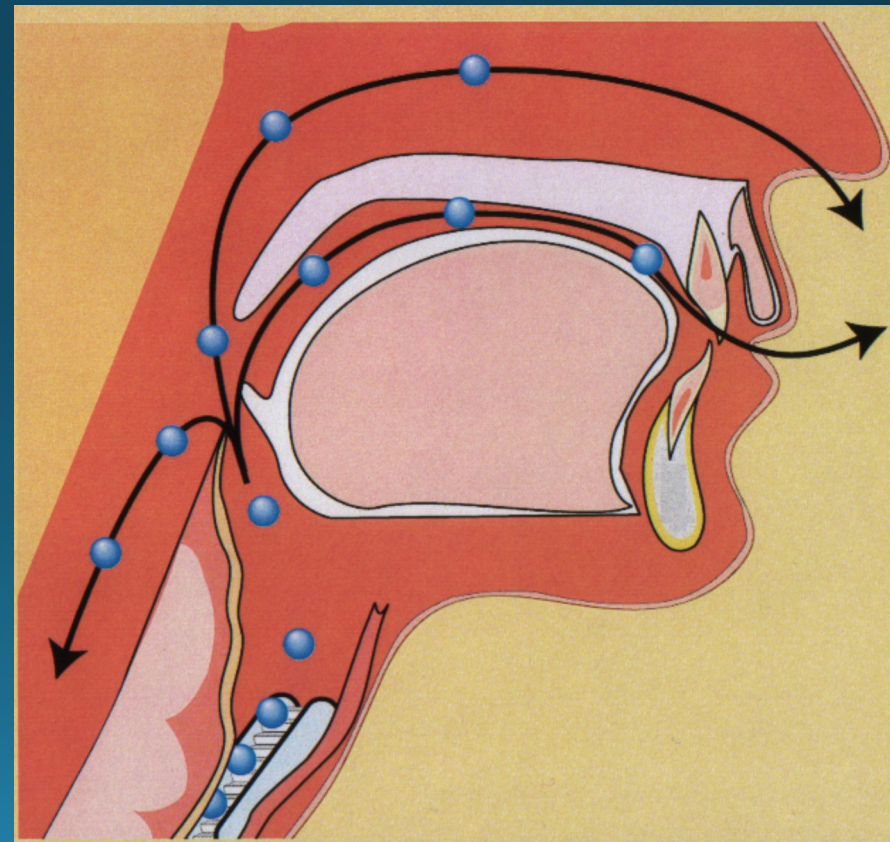
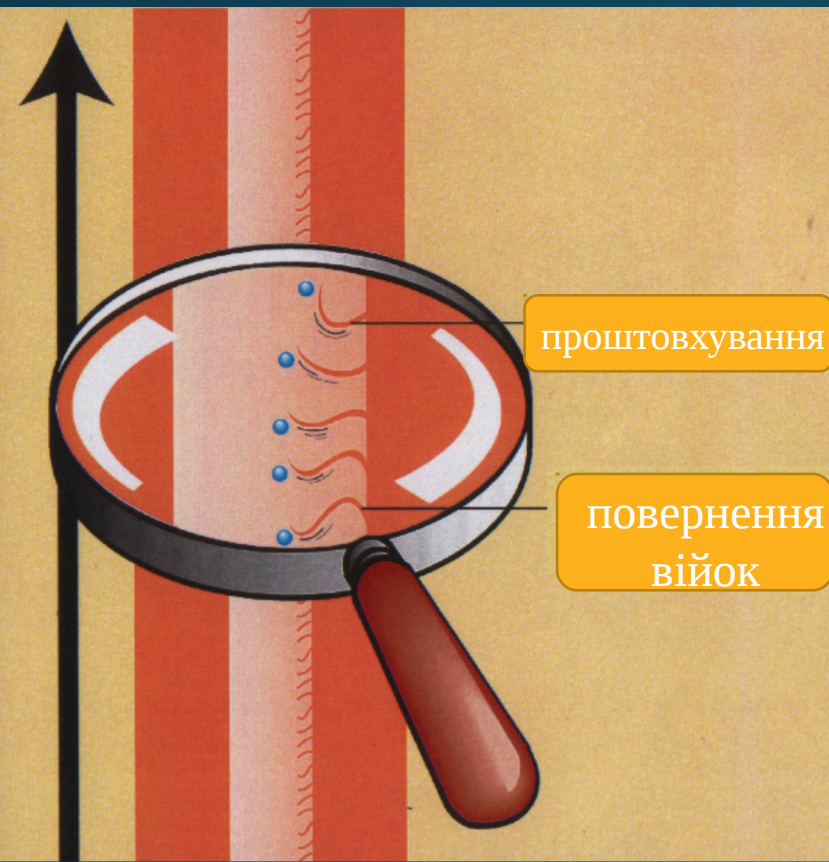
Слизова оболонка + миготливий епітелій =
Мукоциліарна система

Мукоциліарний кліренс

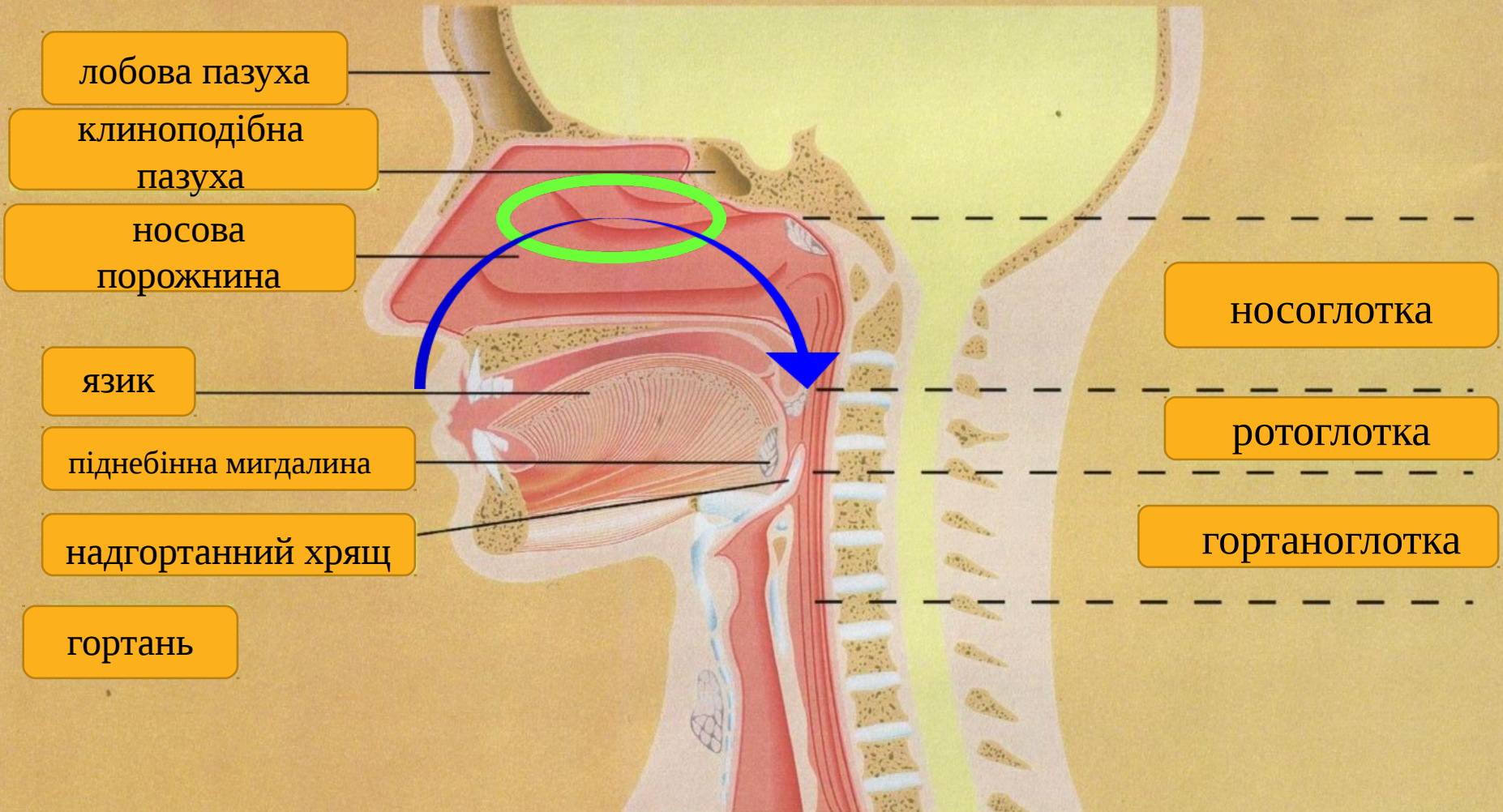
- Захисна роль, що вимагає цілісності слизової оболонки:
- Функціонування залежить від якості і кількості слизу і від рухів миготливий війок («слизисто-миготливий ескалатор»)
- Видалення слизу: ковтання, відхаркування

Нюхова функція

- Здійснюється завдяки наявності специфічного нюхового епітелію у верхньому відділі порожнини носа.

Умови необхідні для сприйняття запаху

- Надходження повітря, що містить пахучі речовини в нюхову щілину
- Летючість пахучого речовини, його здатність до дифузії, легкості абсорбції на поверхні водних мембран і розчинності в ліпоїдних тканинах
- Збереження видільної функції нюхових (боуменової) залоз

Нюхова функція

1. Чутливість нюхового аналізатора різна:

- у різних осіб
- у одного і того ж людини до одного і того ж речовини

Фактори, що впливають на чутливість нюхового аналізатора

- Вологість повітря, його температура
- Атмосферний тиск
- Загальний стан людини
- Фізіологічні особливості (вагітність)
- Наявність ендогенних і екзогенних подразників (тютюн, алкоголь, наркотичні речовини, лікарські препарати, стомлення, порушення)

2. Адаптація і стомлення нюхового аналізатора

Групи пахучих речовин

1. Що впливають на нюховий нерв:

- валеріана
- мелена кава
- вода гіркого мигдалю
- запашний перець

2. Що впливають на нюховий і трійчастий нерв:

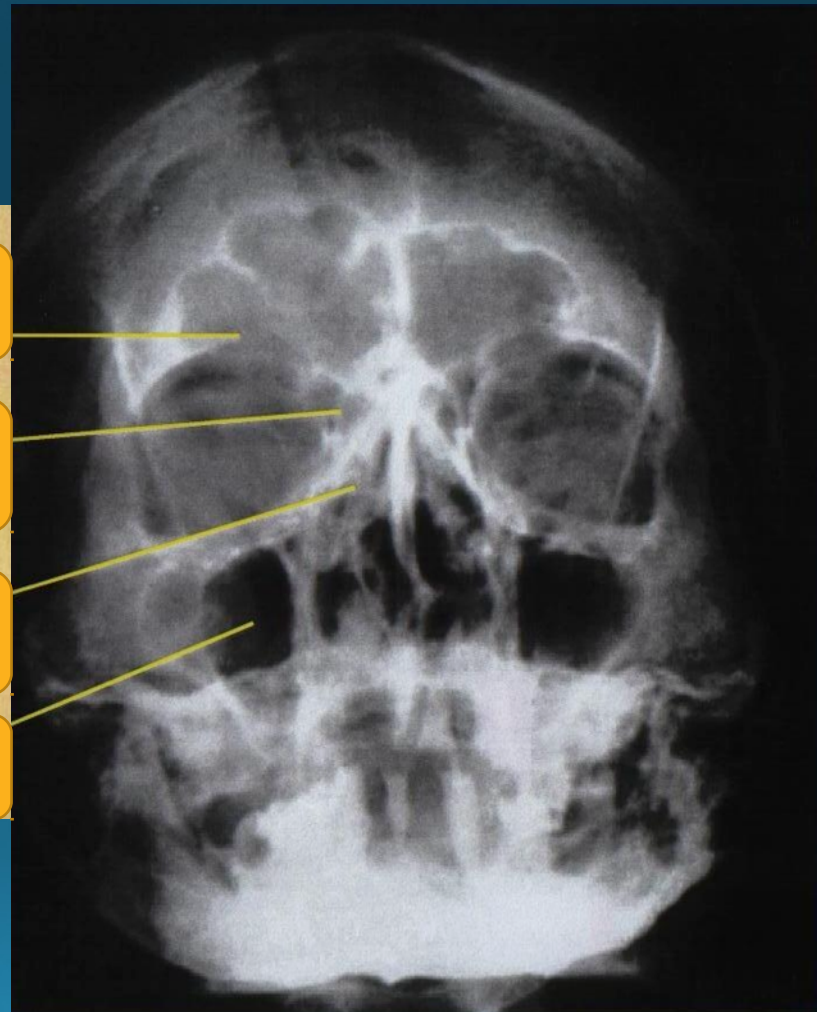
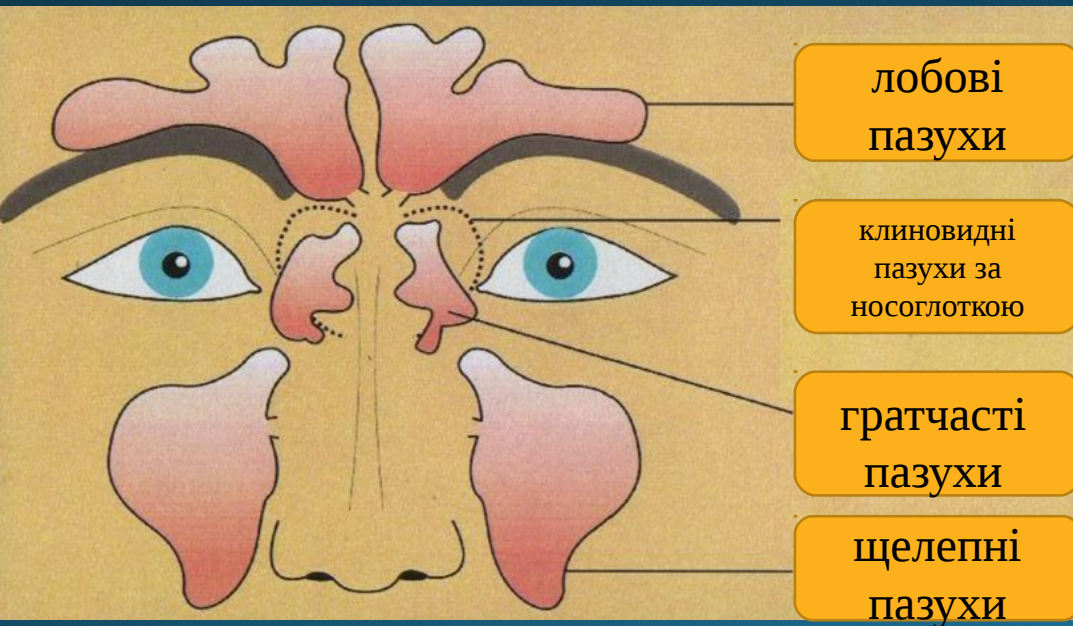
- нашатирний спирт
- ацетон
- метиловий спирт
- мелений червоний перець

3. Що впливають на нюховий, трійчастий нерв і смакові рецептори

- оцтова кислота
- йодоформ
- бензол

Резонаторна функція

Низькі тони резонуються повітряними порожнинами великих обсягів (порожнину носа, гайморова пазуха)

Високі тони - маленькими порожнинами (гратчастий лабіринт, клиноподібна і лобові пазухи)

Причини носових кровотеч

Місцеві фактори:

- травми носа
- оперативні втручання
- пухлини
- чужорідні тіла в порожнині носа
- виразкові процеси специфічного характеру різного генезу
- телеангіектазії
- атрофічні і субатрофічні риніти

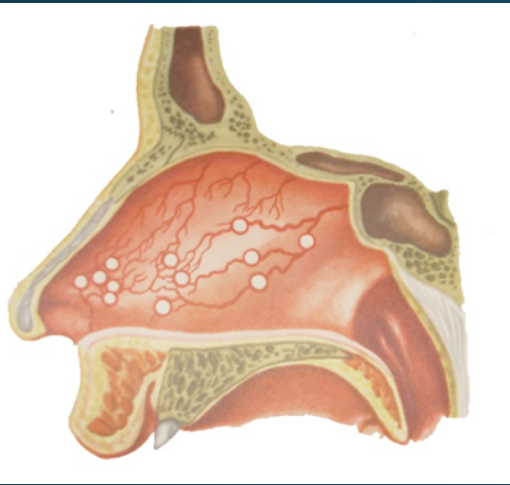
Причини носових кровотеч

Загальні фактори:

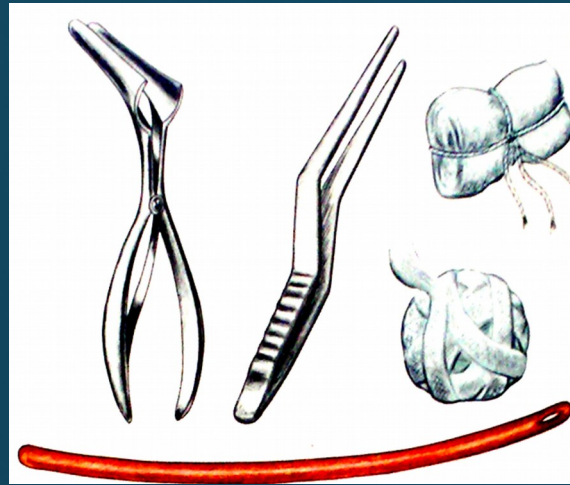
- інфекційні захворювання (грип, тиф, малярія, лейшманіоз та ін.)
- серцево-судинна патологія (атеросклероз, гіпертонічна хвороба)
- хвороба Верльгофа (тромбопенічеській пурпура)
- капіляротоксікоз
- авітамінози (нестача вітаміну С, Р, РР, К)
- захворювання печінки
- захворювання нирок
- зміни атмосферного тиску
- фізичне і психічне перенапруження
- сонячний і тепловий удар
- вплив іонізуючого випромінювання

Носові кровотечі

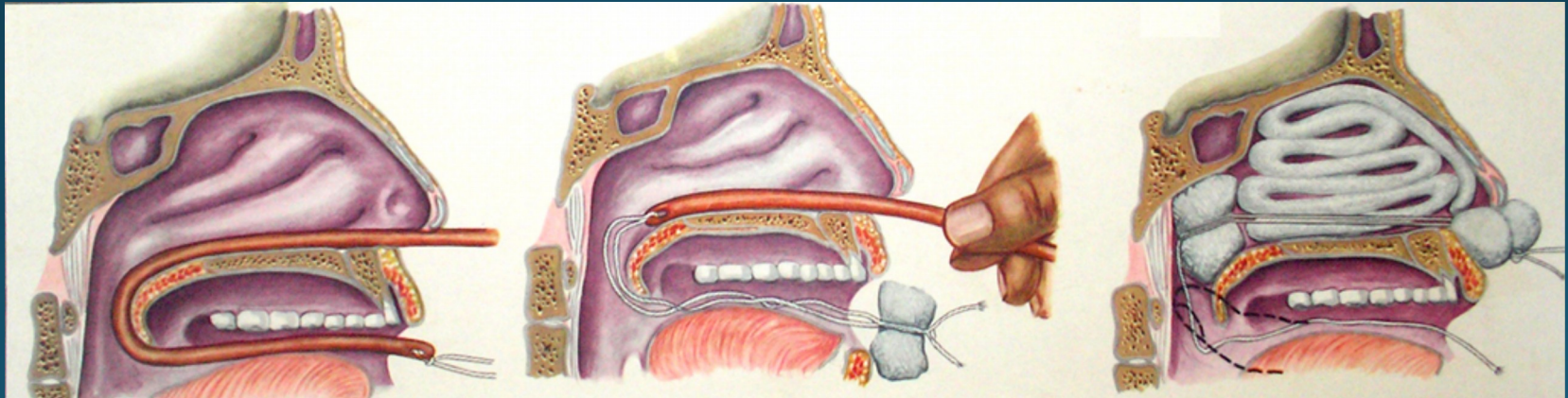
Розташування
кровоточивих зон на
перегородці носа

Інструменти і матеріал
для зупинки носової
кровотечі

Передня тампонада
носа

Задня тампонада носа

Травми носа

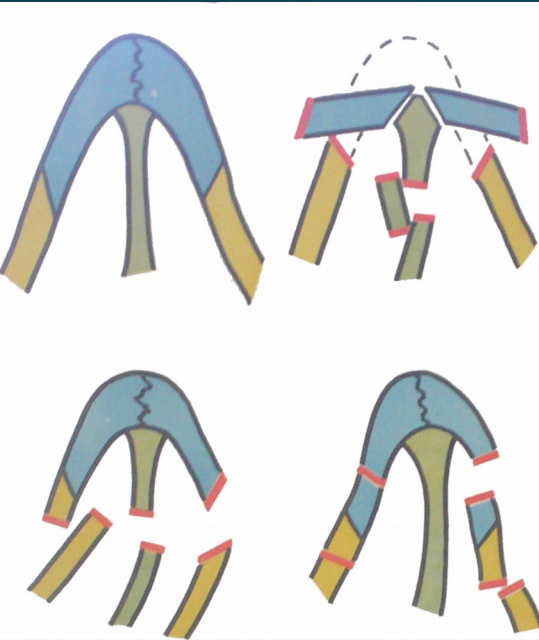
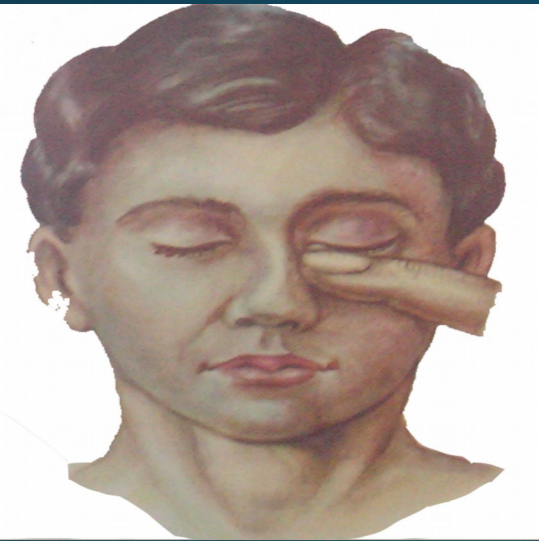

Схема кісткового скелета зовнішнього носа в нормі і при різних травматичних деформаціях

Елеватори
Ю.Н.Волкова

Репозиція кісток носа

Пальцева
репозиція

Пальце-
інструментальна
репозиція

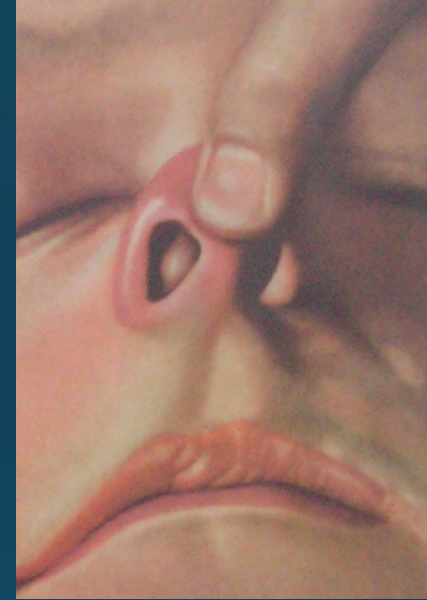
Травми носа

Перелом
зовнішнього
носа

Гематома носової
перегородки

Вивих хряща
носової
перегородки

Схема викривлень носової перегородки

Фурункул носа

Гостре запалення волосяної сумки або сальної залози.

Становить велику небезпеку в плані орбітальних і внутрішньочерепних ускладнень - вени особи не мають клапанів і пов'язані через кутову і орбітальну вену з кавернозним синусом (флегмона очниці, менінгіт, тромбоз кавернозного синуса)

Етіологічним фактором є стафілококова і стрептококова інфекція

Сприятливі фактори: діабет, гіповітаміноз, переохолодження організму, порушення обміну речовин, зниження загальної та місцевої реактивності організму, травми шкірних покривів.

Фурункул носа

Клініка:

- Болі в області запального вогнища (переддень і кінчик носа)
- Хворобливість при пальпації напередодні і області кінчика носа
- Обмежений, покритий гиперимирована шкірою конусоподібний інфільтрат, на верхівці якого через 3-4 дні з'являється гнійник жовтувато-білого кольору
- Закінчення запалення на 7-9 день захворювання

При ускладненому перебігу:

- Припухлість тканини напередодні носа і верхньої губи, носо-губна складка згладжена
- набряк, гіперемія шкіри в області щоки і століття на стороні поразки
- Симптоми загальної інтоксикації (головний біль, загальна слабкість, фебрильна і субфебрильна температура, що носить реміттируючий або гектичний характер)
- У клінічному аналізі крові: лейкоцитоз, підвищення ШОЕ, гіперкоагуляція; в клінічному аналізі сечі: білок, лейкоцити

При глибокому розташуванні фурункула - абсцедування

Фурункул носа

Лікування:

- Антибактеріальна терапія.
- Протизапальні засоби.
- Дегідратаційних терапія.
- Десенсибілізуюча терапія.
- Дезінтоксикаційна терапія.
- Симптоматичне лікування.
- Антикоагулянти.
- Імуномодулююча терапія (антистафілококовий імуноглобулін, антистафілококовий плазма)
- місцева терапія
- У разі абсцедування фурункула проводиться його розтин
- Фізіопроцедури - КУФ, мікрохвильова терапія, рентген-терапія, після розтину фурункула - УВЧ.

Гострий риніт

Етіологія

- Вірусне захворювання: риновіруси, коронавіруси, міксовіруси грипу і парагрипу, сінцитальний респіраторний вірус (важкі респіраторні захворювання у дітей) і т.д.
- Вторинна бактеріальна інфекція: *Haemophilus influenzae* і пневмокок
- Алергічні захворювання

Епідеміологія

- Повітряно-крапельний і контактний шляхи зараження
- Частіше хворіють діти дошкільного віку і люди старшого віку

Гострий риніт

Фактори, що сприяють:

- Підвищення вірулентності мікрофлори
- Зниження загальної та місцевої реактивності організму

Клініка

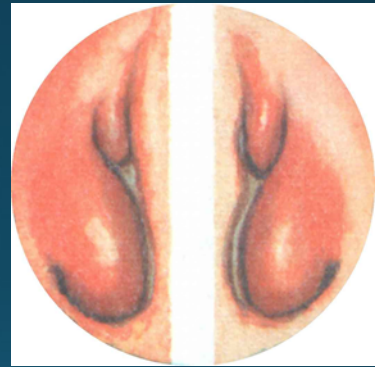
- Закладеність носа
- Ринорея: транссудация (світла водяниста слиз), що змінюються ексудацією (вторинне зараження)
- чхання
- Втрата нюху, кашель, слезовиділення, свербіж в носі, кон'юнктивіт
- Помірно виражена загальна симптоматика

Стадії гострого риніту

1. Коливається від декількох годин до 1-2 діб. Слизова гіперемована, суха, носові раковини значно збільшені в обсязі, відзначається відчуття сухості, печіння в порожнині носа.

2. З'являється ринорея, кількість секрету поступово збільшується. З'являються серозні, потім слизові виділення. Відзначається порушення дихання, слизова носових раковин менш гіперемована і різко набрякла. Триває 3-4 діб.

3. Виділення в носі носять слизисто-гнійний характер, кількість їх зменшується, вони стають більш густими. Зменшуються запальні явища в порожнині носа. Відновлюється дихання через ніс. Тривалість стадії 4-10 днів.

Гострий риніт

Симптоматичне лікування:

- Туалет носової порожнини
- Обробка антисептичними засобами
- Усунення закладеності носа (судинозвужувальні препарати місцевого або загального дії)
- Болезаспокійливе-жарознижуюче: аспірин, парацетамол
- Протигрипозне

Лікування антибіотиками в разі вторинного бактеріального зараження:

Простий гострий риніт: лікування антибіотиками не виправдано

Виправдано в разі доведеного ускладнення, імовірно бактеріального походження: гострий середній отит, гострий синусит

ТЕРМІНОЛОГІЯ

- Sinus - четверте схиляння
- Родовий відмінок множини - sinuum;
- Основа слова sinu + itis;
- Правильно синусит, а не синусит.

Синусит - запальний процес слизової оболонки, підслизового шару, а іноді окістя і кісткових стінок навколоносових пазух.

- 25-30% стаціонарних ЛОР-хворих;
- 15-16% амбулаторних ЛОР-хворих

Які пазухи уражаються частіше?

Гострий процес

Верхньощелепна (гайморит).

Лобова (фронтит).

Решетчастая (етмоїдит).

Основна (сфеноїдит).

У дітей молодшого віку на 1 місці етмоїдит (80-92%).

Розрізняють:

1.Моносінуїт.

2.Гемісінуїт.

3.Пансінуїт.

Етіологія

Мікроорганізми вегетуючі на слизовій верхніх дихальних шляхів: стафілокок, стрептокок, синьогнійна паличка, паличка протей, кишкова паличка, анаероби, віруси, гриби.

По походженню:

1. Риногенні.
2. Одонтогенні.
3. Травматичні.
4. Гематогенні.
5. Алергічні.

Фактори, які сприяють виникненню синуситов:

1. Патологія носа і носоглотки (порушення функції носового дихання).
2. Зниження загальної та місцевої реактивності організму.
3. Вид і вірулентність мікроорганізму.

Патогенез

Запалення слизової оболонки порожнини носа і навколоносових пазух

Набряк слизової оболонки

Закриття естественного соустья пазух (порушення дренажної функції)

Зміни тиску в пазусі в сторону його зниження

Розширення судин і транссудация рідини

Міграція нейтрофілів з утворенням гною (при наявності інфекції)

Розвиток сенсибілізації внаслідок всмоктування токсинів

Види запалення при гостром синуситі

- 1) катаральне;
- 2) ексудативне
ексудат може бути
  - серозним,
  - слизових,
  - гнійним,
  - фібринозним,
  - геморагічним
- 3) некротичні.

Клініка гострого синуситу

I. Загальні симптоми

- 1. Погіршення загального стану, зниження апетиту, підвищення температури тіла, порушення сну, сильний головний біль.
- 2. Запальні явища в клінічному аналізі крові і сечі.

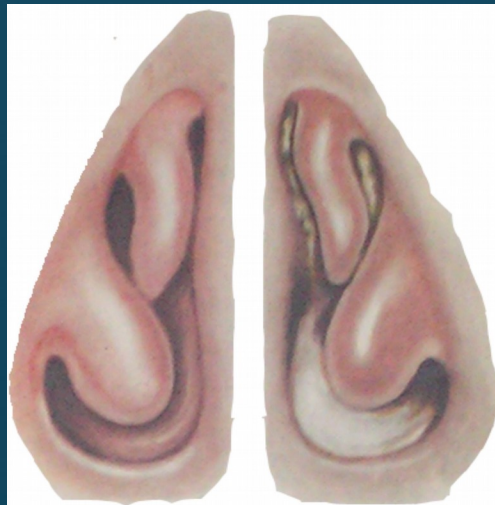
II. місцеві симптоми

- 1. Біль, яка відповідає локалізації пазухи.
- 2. Закладеність носа (закрита гугнявість).
- 3. Гнійні виділення.
- 4. Порушення нюху.
- 5. набряк м'яких тканин обличчя.
- 6. слезотеча.
- 7. набряк і гіперемія слизової оболонки порожнини носа, генетично на стороні поразки.

Захворювання ППН

Больові точки при
запальних
захворюваннях
ППН

Риноскопична картина
при гострому гнійному
гаймориті

Рентгенографія ППН
при гострому
гнійному гемісинуситі

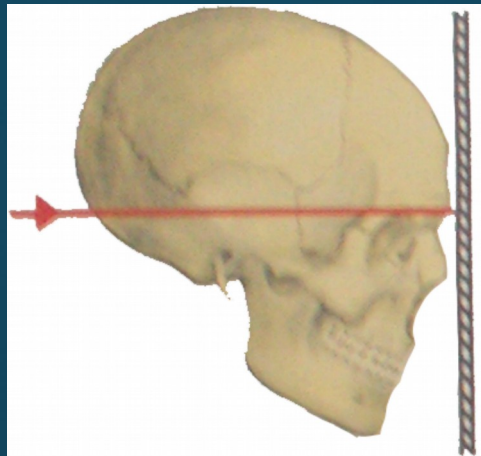
Рентгенограма ППН при гострому гнійному гаймориті

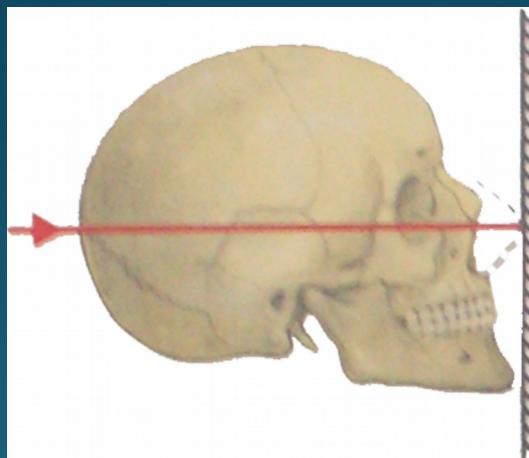
Додаткові методи дослідження

1. Діафаноскопія.
2. Рентгенографія.
3. Термографія.
4. Ехографія.
5. СВЧ-радіометр.
6. Пункція.
7. КТ і ЯМРТ.
8. Оптична риноскопія.

Рентгенографія ППН

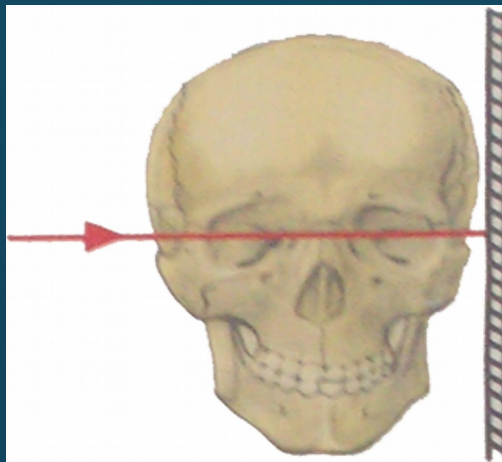

Носолобна проекція

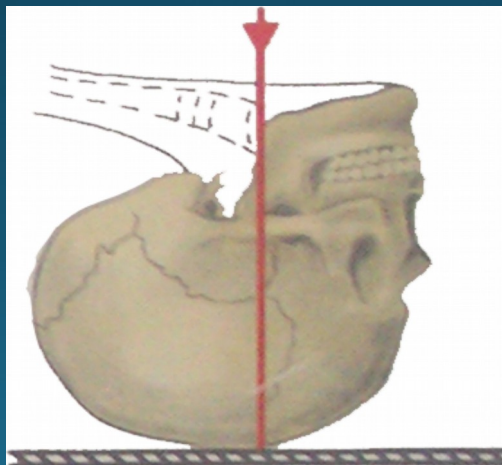
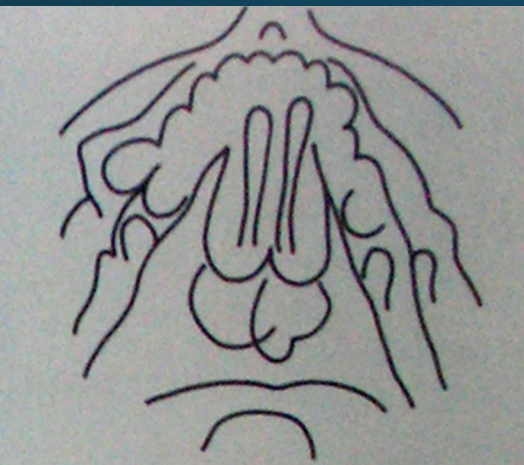

Носопідборідна проекція

Рентгенографія ППН

Бітемпоральна (бічна) проекція

Аксіальна проекція

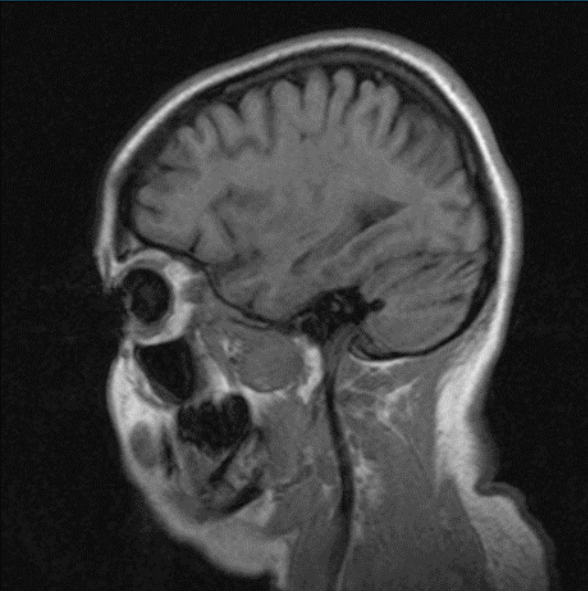
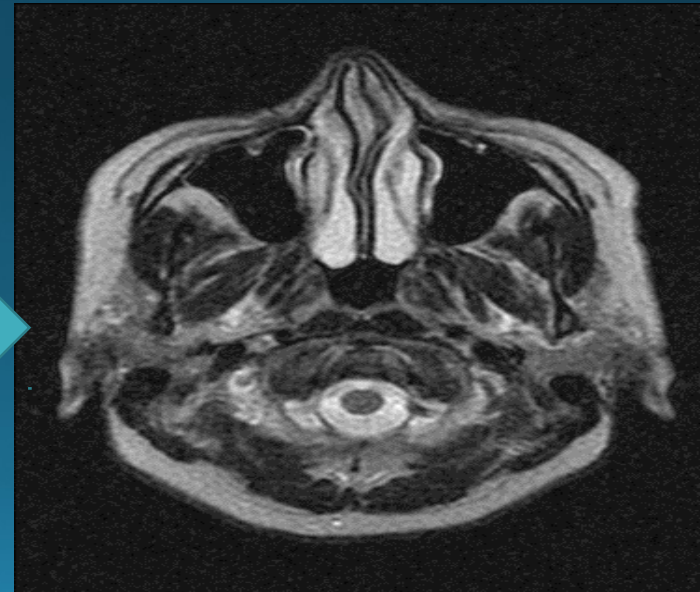
ЯМР-томографія ППН (норма)

Коронарна
проекція

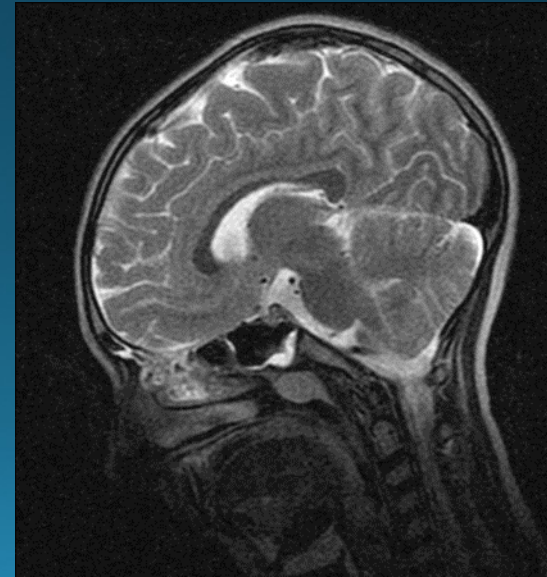
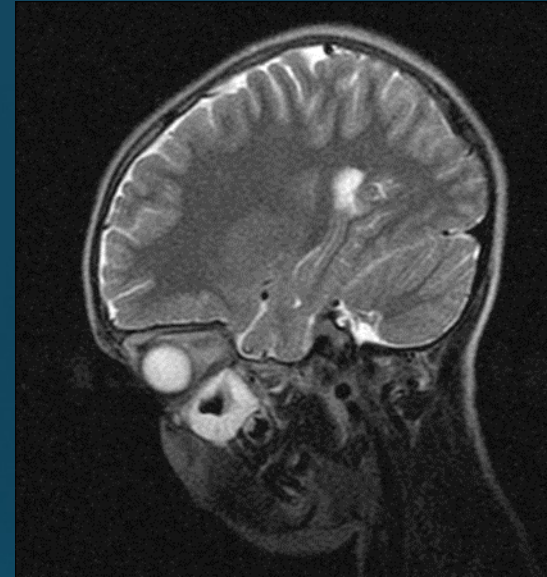
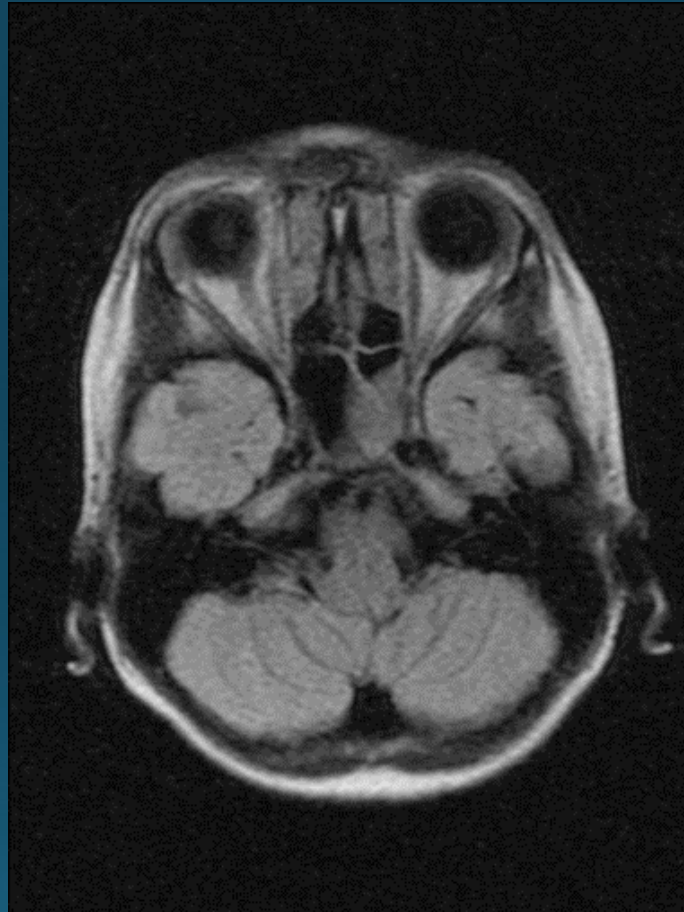
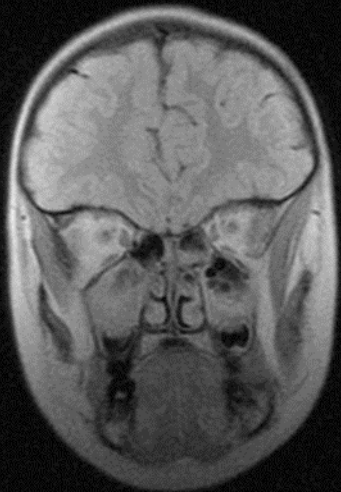
Сагітальна
проекція

Аксіальна
проекція

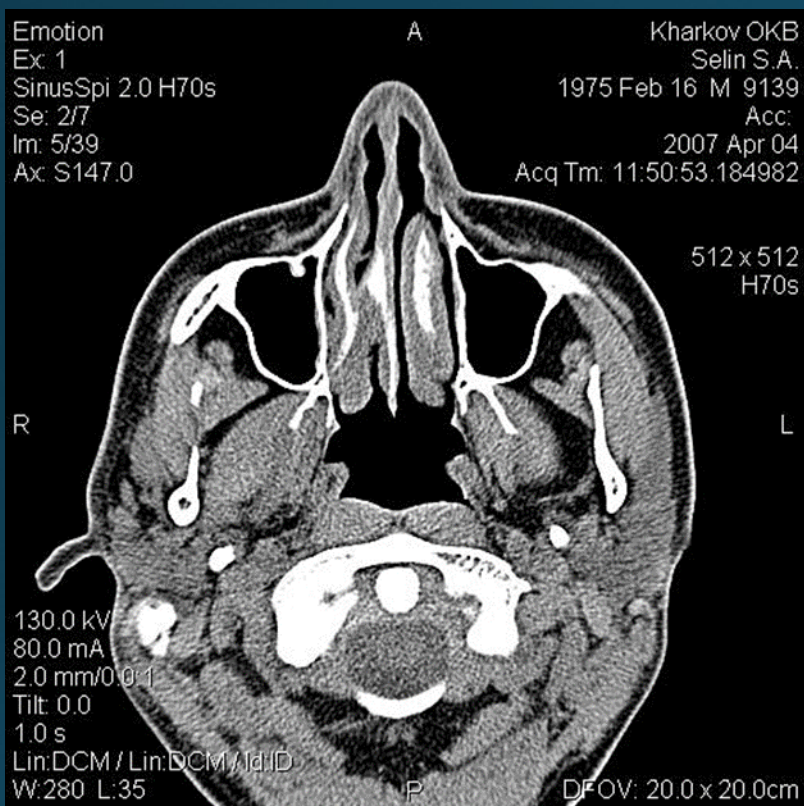

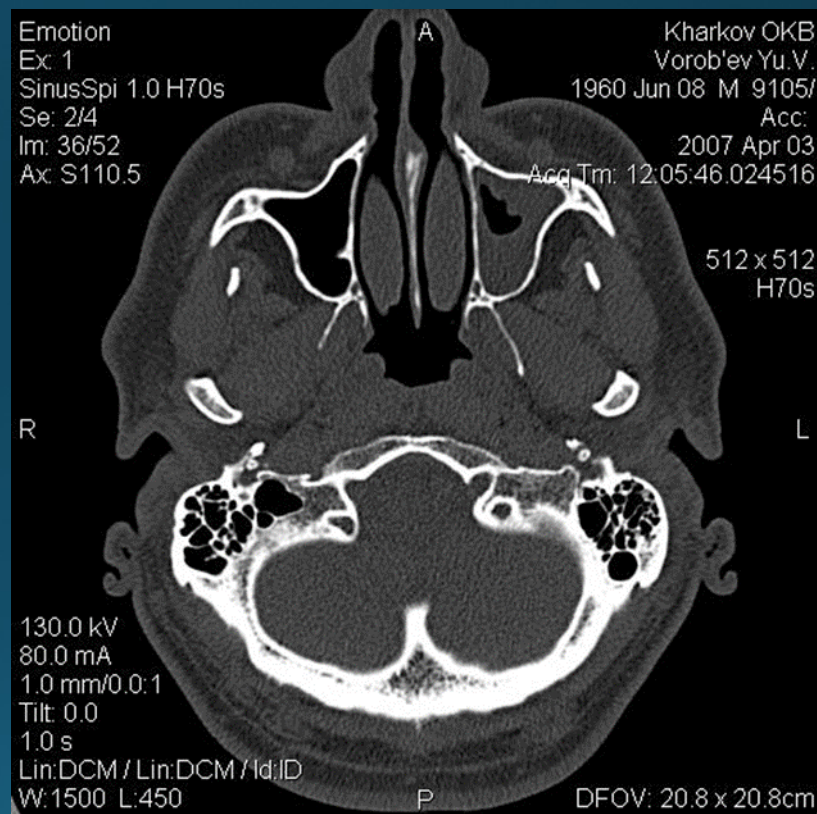
ЯМР-томографія ППН

Комп'ютерна томографія ППН (Аксіальна проекція)

Норма

Лівобічний гайморит

Лікування неускладнених гострих синуситов

1. Антибактеріальна терапія
2. Протизапальні засоби.
3. Дегідратаційна терапія
4. Десенсибілізуюча терапія
5. Симптоматичне лікування
6. Судинозвужувальні засоби в ніс
7. Пункції і дронування навколоносових пазух
8. Фізіопроцедури - сольокс, УВЧ, мікрохвильова терапія, КУФ ендоназально (при відсутності гною).